

Posledním výrazným počinem v poezii přelomu století byl **Almanach na rok 1914** (vydaný v říjnu 1913) skupinou mladých autorů a výtvarníků (bratři Čapkové, S. K. Neumann, Otakar Theer (spisovatel a překladatel), Otokar Fischer (divadelní kritik, překladatel), přispěl i Arne Novák (literární kritik), výtvarně doprovodil publikaci Václav Špála).

Tato nastupující generace odmítala dekadenci a symbolismus a zdůrazňovala kladný vztah k životu, k moderní civilizaci (vitalismus, civilizační optimismus).

Válka pak přerušila nejen vývoj této skupiny, ale pozastavila i vývoj celé literatury.

Vývoj za první republiky a okupace

20. léta

Po válce se objevilo mnoho směrů a skupin, v poezii byly po počátečním vitalismu (poválečná radost ze života) nejvýraznější poetismus, surrealismus a proletářská literatura (spolu se socialistickým realismem).

Starší generace vydávala své reakce na válku (Sova, Toman, Šrámek, Dyk).

Mladá generace byla nejdříve ovlivněna evropskými filozofickými a uměleckými proudy, které se k nám dostaly zejména překlady Karla Čapka (1919 Apollinaire – Pásmo, 1920 Francouzská poezie nové doby) a Jindřicha Hořejšího (1927 Ozvěny – ukázky fr., angl. a něm. lit), ale hned v zápětí tvoří v duchu **proletářské poezie** – víra v socialismus, spravedlivý řád, živelně strhla téměř celou mladou generaci (Neumann, Hora, Hořejší, Seifert, Wolker, Biebl). Soustředí se kolem Neumanova Kmene a Červnu, v Nejedlého Varu a v kulturní rubrice Rudého práva (vedl ji Hora).

Většina mladých umělců vstoupila do nově vzniklé KSČ a jejím myšlenkám věřila (představovala pro ně naději pro lepší budoucnost). Roku 1929 sedm mladých umělců (J. Seifert, J. Hora, M. Majerová, V. Vančura, I. Olbracht, S. K. Neumann a H. Malířová) podepsalo tzv. manifest sedmi - manifest proti nové orientaci KSČ po V. sjezdu (stanovil bolševizace strany a podřízení se směrnicím kominterny – mezinárodní komun. organizaci zal. v Moskvě). Manifest vyzýval k odstranění nového (Gottwaldova) vedení KSČ, které podle nich ohrožovalo masový charakter a akceschopnost KSČ. Následně byli signatáři ze strany vyloučeni. Jejich projev byl odsouzen vedením strany i antimanifestem loajálních levicových spisovatelů (podepsali ho Teige, Biebl, Nezval, Závada, Halas, Fučík aj.). Někteří z manifestujících se do strany později vrátili.

V říjnu 1920 vzniká v Praze skupina s proletářským programem **Devětsil** (Svaz moderní kultury Devětsil; roku 1924 vznikla i brněnská pobočka). Zakládajícími členy byli studenti gymnázia, prvním předsedou byl Vl. Vančura, tehdy student medicíny, brzy organizační a teoretické postavení převzal Karel Teige, který sepsal i manifest (program) Devětsilu.

Členy byli literáti – Seifert, Nezval, Biebl, Vančura, A. M. Píša, teoretici - Bedřich Václavek, Teige, divadelníci – Jindřich Honzl, Jiří Frejka, Jiří Voskovec, E. F. Burian, výtvarníci – Josef Šíma, Adolf Hoffmeister, Jindřich Štyrský, Toyen aj.)

Požadavky na umění

Umění má být srozumitelné, poutavé, má se přizpůsobit vkusu prostého člověka, dělnické třídy (=nevzdělaných lidí), tyto žánry (detektivka, indiánka, groteska...), považované doposud za pokleslé, se mají povznést na národní literaturu.

Básníci krátce vyjadřovali odpor k technické civilizaci (vlivem války a zneužití techniky proti člověku), poté vyjadřovali pocit radosti ze života a civilizací se nechali okouzlit (opěvují velkoměsto, elektřinu, pokrok...).

V roce 1921 vzniká v Brně Literární skupina (prvním předsedou Fr. Götz, členy Čestmír Jeřábek, Josef Chaloupka, Lev Blatný, Zdeněk Kalista aj., dočasně i Wolker a Biebl), vydávají časopis Host.

Původně byli ovlivněni expresionismem, distancují se od civilismu (Neumann), hlásí se k socialismu (distancují se od marxismu-leninismu), převládá humanisticko-etické hledisko, důraz na mravní přeměnu bez revolučního násilí a na sbratření lidí.

Spory mezi Literární skupinou a Devětsilem se vyhrály roku 1925 (rok po smrti) v tzv. diskuzi o Wolkera (byl členem obou) – Devětsil hlásal Dosti Wolkera, LS Více Wolkera – Wolker se velmi rychle stával ikonou, dostával se do čítanek, jeho jméno i poezie byly zneužívány v politický boj – Devětsil tomu chtěl zabránit.

Hned počátkem 20. let vzniká v prostředí pražského Devětsilu **poetismus** jako reakce na proletářskou poezii – odštěpil se z Devětsilu (čistě český směr, od slova poezie, zakladateli a mluvčími byli Nezval a Teige, k nejvýznamnějším básníkům patřili Nezval, Biebl, Seifert, jeho vlivem prošli v rané etapě své tvorby i Halas, Závada, Holan, pak usilovali o jeho překonání).

Neměl být jen literární záležitostí, ale metodou, jak nazírat na svět (aby byl básní, tj. umění žít a užívat), výrazovým prostředkem bylo slovo, obraz i zvuk, uplatnil se i na divadle a ve filmu. Prosazoval spontánní fantazii, hru, asociaci, cit. V době poetismu vymizel epismus (místo děje asociace), uplatňovala se metoda apollinairského pásma. Využívali městský folklór – anekdoty, písně, popěvky.

Nejdříve vznikly texty (Nezvalova Pantomima), až poté teoretické programy.

Za vrchol poetismu považujeme sbírky Edison (Nezval), Nový Ikaros (Biebl), Panychida (Závada).

Směr ovlivnil meziválečnou poezii a jeho vliv lze najít i v tvorbě Jiřího Suchého.

30. léta

Dochází k proměně ve vývoji poezie – tvorba členů Devětsilu dozrává a rozbíhá se různými směry, zásadně se mění i společenská atmosféra – umělecká tvorba už nemůže podporovat ideologii, ke které se hlásila, iluze o nastolení spravedlivějšího řádu se vytrácí, narůstající vliv fašismu probouzí spíše existencionální pocity, poetickou hravost vystřídaly otázky o smyslu života, pocity úzkosti.

Roku 1934 zakládá Nezval po setkání s jinými evropskými surrealisty Skupinu surrealistů v ČSR (běžněji označovaná jako **Surrealistická skupina**; rozpustil ji r. 1938, skupina však nadále existovala). Kromě něho sem patřili Teige, Biebl, Štyrský, Toyen, Honzl, Ježek, E. F. Burian aj. Navazují na poetismus, dále ho rozšiřují.

Surrealismus je založen na myšlenkovém automatismu, usiluje o osvobození mysli, zdůrazňuje podvědomí. Snaží se o zachycení snů, představ, pocitů a myšlenek. Už nejde jenom o hru, básně mají hlubší význam.